

Regeringen
li.remissvar@regeringskansliet.se
li.eu-fonder.28@regeringskansliet.se

Länsstyrelsen i Hallands läns yttrande över EU-kommissionens förslag till Europaparlamentets och rådets förordningar för perioden 2028–2034

Er beteckning: LI2024/02074

Övergripande

Sammanhållningspolitikens grundsyfte är att utjämna regionala skillnader, stärka inre marknad, främja ekonomisk tillväxt och sysselsättning samt bidra till social och territoriell sammanhållning. Länsstyrelsen i Hallands län uppfattar att förslaget till förordningar har ett strategiskt fokus förskjutet mer mot akuta utmaningar än långsiktigt främjande arbete och medel till faktisk utveckling och innovation tenderar att bli mindre.

Länsstyrelsen i Hallands län vill även framhålla vikten av att kommande genomförande bör stödja lantbruk i hela Sverige. Lantbruket har väldigt skiftande förutsättningar i olika delar av landet. För att kunna stimulera ökad produktion och robusthet i livsmedelsproduktionen i alla delar av landet behöver stöden anpassas efter de regionala utmaningar som finns för lantbruken. Detta för att ge största möjliga effekt med att uppnå målen i livsmedelsstrategin. Det kan exempelvis innebära olika stödnivåer eller andra anpassningar utifrån regionala förutsättningar och behov, men inriktningen om förenklingar av stödets utformning och villkor för stödsökande bör ha stor vikt.

Stödsystemet kan med fördel utvecklas för beredskap och med möjligheter för att kunna justeras under programperioden om det blir omvärldsförändringar som påverkar lantbruket.

Länsstyrelsen framhåller vikten av att det ska kunna bedrivas lönsamt jordbruk på alla nivåer, såväl stora som små lantbruk behövs. Länsstyrelsen ser att stöden bör utformas så att även mindre gårdar kan uppnå lönsamhet. Den jordbrukspolitik som nu genomförs har bidragit till en tydlig storleksrationalisering i lantbruket och mindre och mellanstora gårdar har fått svårare att nå lönsamhet. En blandning av större och mindre gårdar innebär ökad robusthet i livsmedelsproduktionen och bidrar därmed till bättre livsmedelsberedskap för Sverige.

Länsstyrelsen ser positivt på att förordningarna inte är särskilt detaljerade. Det är viktigt att detta finns kvar även i de kommande delegerande akterna från Kommissionen och annan lagstiftning. Det gäller även för Sveriges eget arbete med att ta fram förordningar och föreskrifter. De regler som tas fram ska ha ett tydligt syfte som gör det enklare att förstå vilka krav som ställs och hur det ska gå till att leva upp till dessa.

Förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om inrättande av Europeiska fonden för ekonomisk, social och territoriell sammanhållning, jordbruk och landsbygd, fiske och sjöfart, välstånd och säkerhet för perioden 2028–2034 och om ändring av förordning (EU) 2023/955 och förordning (EU, Euratom) 2024/2509

Länsstyrelsen ser positivt på nytänkandet i och de möjligheter som den nya modellen med en enda fond skapar, med till delar öronmärkta medel. Det är även positivt vad gäller samordning och synergier mellan olika politik- och åtgärdsområden både avseende genomförande av åtgärder och samordning av administration. Länsstyrelserna är utifrån vårt uppdrag gärna behjälpliga med kunskap och erfarenheter kring behov och möjligheter regionalt kopplat till administration och samordning mellan myndigheter.

Det finns fördelar med ett samlat grepp, en mer strategisk inriktning och möjligheten till ökad flexibilitet och att kunna omfördela medel mellan fonder. Dock ser Länsstyrelsen risker med att paketera många fonder ihop i NRPP Nationella regionala partnerskapsfonden

såsom att paketeringen kan leda till konkurrens om medlen mellan fonderna. Fokuset säkerhet och konkurrens är tunga budgetposter som riskerar svälja andra regionala satsningar. Det kan medföra att exempelvis storskaliga åtgärder för industrins omställning får företräde framför insatser för social hållbarhet eller biologisk mångfald. Konkurrenskraftsfonden kan väntas bli de stora företagens fond medan små- och medelstora företag, som Hallands näringsliv till största delen består av, väntas hänvisas till sammanhållningspolitikens fond.

Artikel 21

Det är positivt att det uttrycks att lokala och regionala myndigheter ska vara med i arbetet med förberedelser och implementering av NRP. Den kunskap som länsstyrelserna besitter på den nivån kan ha stor betydelse. Utmaningarna ser lite olika ut i olika delar av landet och lösningarna kan därför behöva variera för att nå målen.

Länsstyrelsen ser en tydlig inriktning mot centralisering när programmen blir nationella sammanslagna program med valmöjlighet till regionala avsnitt. Förslaget behöver bearbetas vidare för att säkerställa flernivåstyre och att regionala perspektiv inte försvagas. Länsstyrelsen anser att det bör vara krav på regionala kapitel i Sveriges nationella plan, för att möta regionala behov och prioriteringar i den modell av flernivåstyre som finns i Sverige. Det blir en svårighet få ihop en plan i det svenska förvaltningssystemet med många myndigheter samt regionerna som ingående parter. En samordnande myndighet kan medföra ökad komplexitet och mer administrativa krav.

Artikel 36.3

Införandet av förenklade kostnadsalternativ (FKA) för investeringar under 100 000 EUR inom CAP och 400 000 EUR för andra åtgärder inom NRP har potential att bli en betydande förenkling, såväl för stödsökande som handläggande myndigheter.

Utformningen av FKA kommer att behöva balanseras mellan enkelhet och behoven i investeringarna, som kan variera.

Det behöver finnas möjligheter att under pågående programperiod justera FKA så att det följer kostnadsutvecklingen. Om det inte blir möjligt kan det riskera att satta FKA inte speglar de verkliga

kostnaderna för företagen över tid. Det kan i förlängningen bli en hämmande faktor för nödvändiga investeringar.

Det behöver även vara möjligt att anpassa FKA till förutsättningar för olika grupper, exempelvis unga och kvinnor, men också för att göra anpassningar till regionala skillnader i landet.

Artikel 51.g

Förslaget om mål för handläggningstider för utbetalningar på 80 dagar är en kraftig skärpning gentemot dagens, som ligger på 120, men det är en förändring i rätt riktning. En nyckel för att det ska vara realistiskt och genomförbart är de obligatoriska förenklade kostnadsalternativen som har stor potential att förenkla för både de som söker stöd och handläggande myndigheter.

En faktor som förlänger handläggningstider idag och orsakar administrativ börda för sökande är det detaljerade redovisningsmaterial som behöver skickas in vid ansökan om utbetalning. För att kunna åstadkomma verklig förenkling behöver kraven på redovisning kopplat till utbetalning förändras och förenklas. Därför är det särskilt viktigt att beakta sekundärlagstiftningen så att den inte förtar intentionerna i Kommissionens förenklingsarbete.

Förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om fastställande av villkoren för genomförandet av unionens stöd till den gemensamma jordbrukspolitiken för perioden 2028–2034 (COM/2025/560)

Förslaget innehåller en hel del stödformer som ska vara obligatoriska för medlemsstaterna. Ett stort antal obligatoriska stödformer kan leda till låga ersättningsnivåer för vart och ett av stöden beroende på hur Sverige väljer att fördela nationellt kuvert eller tillföra nationell medfinansiering. Ett stort antal stödformer innebär även en ökad administration för myndigheterna eftersom fler ärenden behöver handläggas och kontrolleras. Den administrativa bördan för lantbrukarna som söker stöd ökar också med ett större antal stödformer.

Om möjligt bör några föreslagna stödformer vara möjliga att införa först då de har identifierats som lämpliga åtgärder för att möta en medlemsstats utmaningar inom lantbruket. Genom färre stödformer bör medlemsstaten få ett bättre verktyg för att prioritera och fördela stöd till åtgärder som ger tydligast och bäst effekt.

Det är positivt med den tydliga satsningen på generationsskiften, förutsatt att detta inte begränsas till skiften inom släkt. Det är viktigt att stödmöjligheterna utformas så att ägarskiften stimuleras. Målet behöver inriktas på att föryngra och bredda ägandet. Dagens definition av unga lantbrukare behöver ses över när det gäller åldersgränsen.

Förslaget om startpaket är lovande liksom förslaget om att finansiera avbyttjänst. Det senare har potential till att öka attraktiviteten i lantbruksföretagandet genom att det skapar en möjlighet till bättre sociala livsvillkor.

Artikel 3

Avseende reglerna för förvaltning av gårdar så ser Länsstyrelsen behovet av att de krav som går utöver svensk lagstiftning formuleras på ett enkelt och för lantbrukaren tydligt sätt.

Artikel 6

Förslaget om gradvis avtagande arealbaserat inkomststöd är en komplicerad fråga eftersom företagsstrukturen är så olika mellan medlemsländer. Det är även länsstyrelsernas bild att för att uppnå en ökad livsmedelsproduktion och mera robust livsmedelskedja, så behövs alla typer av gårdar.

Förslaget med takbelopp på 100 000 EUR samt nedtrappning på stöd över 20 000 EUR av inkomststödet är för lågt satta. Systemet riskerar att hämma företagsutveckling samt leda till onödig uppdelning av företag. Medlemsstaterna bör få möjlighet att sätta egna gränser för tak och trappa. För utpekade grupper så som unga med flera, bör det vara möjligt att sätta separata nivåer. Medlemsstaterna bör även ha möjlighet att se till att införandet sker över tid för att inte skapa onödigt tvära kast för företagen.

Länsstyrelserna menar att det är tveksamt att undanta pensionärer från möjligheter att söka stöd. Det finns brist på yngre i flera

regioner som vill ta över och utveckla företag. Det innebär risk för fler nedlagda gårdar och fler igenvuxna marker i de delarna av landet. Åldern behöver heller inte säga något om hur aktivt lantbruket bedrivs. Lantbruket ska inte behandlas annorlunda än andra branscher när det gäller regler kopplat till företagande kontra pensionsuttag. Fokus bör i stället vara aktivt brukande oavsett förutsättningar. Det är därför önskvärt att undantaget inte blir obligatoriskt utan frivilligt att införa. Om det ändå införs är det bra att det införs senare än 2028.

Artikel 14

Länsstyrelsen bedömer att ett höjt startstöd både vad avser själva stödnivån och den totala budgeten för stödformen är centralt för att stimulera nystartande och övertagande av företag och därmed en ökad och mer robust livsmedelsproduktion.

Förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om fastställande för perioden 2028–2034 av villkoren för genomförandet av unionens stöd till den gemensamma fiskeripolitiken, till europeiska världshavspakten och till unionens havs- och vattenbrukspolitik som en del av Nationella och regionala partnerskapsfonden som fastställs i förordning (EU) [NRPfonden] (COM/2025/559)

Förordningen innehåller inte så mycket styrning, vilket ger medlemsstaterna möjligheter att utveckla stödformerna utifrån sina behov. Fokus för stödutformningen bör vara att stimulera utveckling av befintliga och nya företag.

Det är positivt att det ges möjligheter att främja generationsväxling inom de blå näringarna.

Förslag till Europaparlamentets och rådets
förordning om inrättande av Europeiska fonden
för regional utveckling inbegripet för europeiskt
territoriellt samarbete (Interreg) och
Sammanhållningsfonden som del av den fond
som inrättats genom förordning (EU) [...] [förordningen om Nationella och regionala partnerskapsfonden] och om fastställande av villkor för genomförandet av unionsstöd till regional utveckling 2028–2034 (COM/2025/552)

Länsstyrelsen ställer sig positiv till en separat plan för Interreg, med utgångspunkt i EU:s strategiska prioriteringar samt nationella och regionala behov och förutsättningar. Förslaget är dock otydligt och flera frågor kvarstår. Indikatorer föreslås få ökad vikt, vilket kan resultera i att innehållet i insatser styrs av att uppfylla indikatorerna snarare än att möta strategiska behov.

Att medel föreslås utbetalas efter uppnådda mål, och inte utifrån redovisade kostnader, riskerar försvåra för mindre organisationers medverkan samt för projekt med insatser där resultaten syns på något längre sikt eller är svåra att mäta, såsom social hållbarhet. Den föreslagna regeln N+1 leder till tidspress att använda medel inom ett år, och motverkar väl genomförda och långsiktigt hållbara projekt. Länsstyrelsen förordar att regeln N+3 år som gäller idag bibehålls.

De som medverkat i beslutet

Beslutet har fattats av landshövding Anders Thornberg med enhetschefen för landsbygdsenheten Kristin Ovik som föredragande. I den slutliga handläggningen har också enhetschefen för utvecklingsenheten Lovisa Ljungberg medverkat.

Denna handling har godkänts digitalt och saknar därför namnunderskrift.